

נמרא

58 הגמרא מבארת מתי חלים ימי האידי הנזכרים בתחילת משנתנו: **אמר**
59 **רב הונן בר רבא, קלנדא** הנזכר במשנה, חוגגים אותו **שמונה ימים**
60 רצופים **אחר התקופה** - אחר היום שנופלת בו תקופת טבת,
61 ו**קטרנורא** הוא **שמונה ימים** רצופים **לפני התקופה** - לפני היום
62 ההוא שנופלת בו תקופת טבת. **קטרנורא** - הסימן כדי לזכור מי
63 מביניהם לפני התקופה ומי לאחריה, הוא הפסוק **אחור וקדם**
64 **צרתני וגו'** (תהלים קלט ה), שבפסוק זה הוזכר תחלה **אחור** ואחר כך
65 **קדם**, וכך גם במשנה הוזכר תחילה **קלנדא** שהוא אחרי התקופה,
66 ואחר כך **קטרנורא** שלפני התקופה.
67 הגמרא מביאה את מקור ימי האידי קלנדא וקטרנורא: **תנו רבנן, לפי**
68 **שראה אדם הראשון** מתקופת תשרי ועד קרוב לתחילת תקופת טבת
69 את היום **שפתמעט והולך**, והלילות מתארכים. **אמר, אוי לי, שפא**
70 **בשביל שפרחתי** ואכלתי מעץ הדעת, **עולם השוף בערי** - נגור על
71 האור שילך ויתמעט עד שיכלה לגמרי, והעולם חוזר לתוהו ובוהו,
72 וזו היא מיתה **שנקנסה עלי מן השמים**, כשגור עלי ה' ואמר 'עד
73 שובך אל האדמה' (בראשית ג טו), ומפני זה **עמד** אדם הראשון וישב
74 **שמונה ימים פתענית** [וכתפלה]. **בין שראה תקופת טבת, וראה**
75 **יום שפאריך והולך, אמר, והבורר הדבר שמהגנו של עולם הוא**
76 **שהימים מתקצרים** וחוזרים ומתארכים, הלך ונעשה **שמונה ימים**
77 **זוכים** כנגד שמונת הימים שהתענה בהם. **לשנה האחרת** - כשהגיע
78 שוב לאותם ימים בשנה הבאה וראה שהוא מנהג קבוע שהולכים
79 הימים ומתקצרים עד סוף תקופת תשרי וחוזרים להתארך בתחילת
80 תקופת טבת. **עשאן לאלו ולאלי ימים זוכים** - קבע את שמונת
81 הימים שלפני תקופת טבת ואת שמונת הימים שלאחריה לימי חג.
82 מסיימת הברייתא: **הוא** - אדם הראשון **קבעם ימי חג לשם שמים,**
83 **והם** - עובדי כוכבים **קבעום לשם עבודת פוכבים.**
84 במסכת ראש השנה (י) נחלקו התנאים באיזה חודש היתה בריאת
85 העולם, רבי אליעזר אומר בתשרי, ורבי יהושע אומר בניסן. הגמרא
86 מקשה על רבי יהושע מדברי הברייתא: **בשלמא למאן דאמר** -
87 הברייתא מובנת לרבי אליעזר הסובר ש**פתשרי נברא העולם**, לפיכך
88 מיום שנברא אדם הראשון ועד תקופת טבת **זימי זומי חזא** - ראה
89 רק ימים שנעשים קצרים, אבל **זימי אריכי אפתי לא חזא** - ימים
90 שנעשים ארוכים כמו בתקופת תמוז לא ראה עדיין, לפיכך טעה
91 לחשוב שהעולם הולך ומחשיך וחוזר לתוהו ובוהו, **אלא למאן**
92 **דאמר** - לרבי יהושע הסובר ש**בניסן נברא העולם, הא חזא ליה**
93 **זימי זומי זימי אריכי** - הרי ראה ימים קצרים בתקופת ניסן,
94 ואחריהם ימים ארוכים בתקופת תמוז, ואחר כך בסוף תקופת תמוז
95 הימים חזרו ונתקצרו, ואם כן היה לו להבין שכך הוא מנהגו של
96 עולם, ומדוע כשראה שוב שהימים מתקצרים יותר בתקופת תשרי,
97 חשב שהעולם חוזר לתוהו ובוהו. מתרצת הגמרא: [דהוי] **זומי פולי**
98 **האי לא חזא** - שיהיו הימים קצרים כל כך, כמו ימים אלו של סוף
99 תקופת תשרי, עדיין לא ראה, לפיכך חשב שהעולם עומד להחריב.
100 הגמרא מביאה ברייתא ובה מעשה דומה, שהיה עם אדם הראשון
101 ביום בריאתו: **תנו רבנן, יום שנברא בו אדם הראשון, בין ששקעה**
102 **עליו תפה והחשיך העולם, חשב שעומד העולם להחרב ואמר, אוי**
103 **לי, שבשביל שפרחתי** - בגלל שחטאתי ואכלתי מעץ הדעת, **עולם**
104 **השוף בערי, ויחזור העולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה**
105 **עלי מן השמים** בחטאי, כשגור עלי ה' **כפי עפר אתה ואל**
106 **עפר תשוב, והיה יושב** [פתענית] **ובוכה כל הלילה, וחוה היתה**
107 **בוכה בנגדי, בין שהסתים הלילה ועלה עמוד השחר, אמר,**
108 **הוברר הדבר שהחושך מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב לה שור**
109 **שקרניו קודמין לפרסותיו** - שור שנברא בששת ימי בראשית,
110 שנברא כשור גדול שיש לו קרניים, וכשיצא מן האדמה יצא ראשו
111 תחילה עם קרניו עליו ואחר כך יצא שאר גופו, ונמצא שקדמו קרניו
112 לפרסותיו, שלא כשאר שוורים שפרסותיהם קודמות לקרניהם, מפני
113 שקרניהם צומחות רק אחרי שנולדו. ומזהיבן למדנו שהקריב אדם
114 הראשון שור זה, **שנאמר על ידי דוד כשהתפלל על תפילתו שתקובל**
115

1 **רבי יהושע קבר, ולפינן ממשא** - יש ללמוד מתפילת משה רבינו
2 את סדר התפילה לכל אדם המבקש על עניניו הפרטיים, שיתפלל
3 תחילה תפילת שמונה עשרה, ששלשת ברכותיה הראשונות הן
4 שבחו של מקום, ואחר כך ישאל צרכיו. ואילו **רבי אליעזר קבר, לא**
5 **ילפינן ממשא, כי שאני** - שונה הוא משה רבינו משאר אדם, **דרב**
6 **גובריה** - גדול כוחו במעשיו ובחכמתו, ורק לו ראוי להקדים את
7 סיפור שבחו של מקום לשאילת צרכיו, אבל שאר אדם אם יעשה
8 כדוגמתו הרי זה נראה כגאווה, ואסור.
9 הגמרא חוזרת לדברי הברייתא ומביאה את שיטת חכמים: **והכמים**
10 **חולקים ואומרים, אין ההלכה לא כרבני זה ולא כרבני זה** - לא
11 כרבי אליעזר ולא כרבי יהושע, **אלא שואל אדם צרכיו בברכת**
12 **שומע תפלה** שבשמונה עשרה. ועל שיטה זו אמר רב אחא בר מניומי
13 (לעיל א) שדין זה, שיש לבקש על צרכים פרטיים בברכת שומע תפילה
14 תלוי בחבליים חזקים, כלומר מחמת חכמים שאמרו כן, ולא מחמת
15 דבריו של נחום המדי.
16 הגמרא מביאה פסק הלכה של שמואל בענין זה: **(אמר רב יהודה,**
17 **אמר שמואל, ההלכה היא, ששואל אדם צרכיו בברכת שומע**
18 **תפלה, כדעת חכמים בברייתא).**
19 מאמר נוסף בענין שאילת צרכיו בתפילה: **אמר רב יהודה בריה דרב**
20 **שמואל בר שילת, משמיה דרב, אף על פי שאמרו חכמים**
21 **ברייתא ששואל אדם צרכיו בברכת שומע תפלה, ומשמע**
22 **שבברכות אחרות אסור לבקש על צרכיו, זהו רק לגבי בקשה שאינה**
23 **מעין אותה ברכה, אבל אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה**
24 **תחינות ובקשות נוספות על דברים שהם מעין כל ברכה וברכה, כגון**
25 **אם היה שוכח תלמודו ורוצה לבקש בברכת חונן הדעת שלא**
26 **ישכחנו, הרי זה מוסף ואומר בקשות אלו כרצונו.**
27 מאמר נוסף באותו ענין: **אמר רב חייה בר אשי, אמר רב, אף על**
28 **פי שאמרו בברייתא ששואל אדם צרכיו בברכת שומע תפלה, מכל**
29 **מקום אם יש לו חולה פתוך ביתו, אומר בקשה על רפואתו בברכת**
30 **רופא חולים, ואם צריך לפריקה, אומר בקשה על פרנסתו בברכת**
31 **מברך השנים, ולא בשומע תפלה, שהיא ברכה כללית.**
32 מאמר נוסף באותו ענין: **אמר רבי יהושע בן לוי, אף על פי שאמרו**
33 **חכמים בברייתא ששואל אדם צרכיו בברכת שומע תפלה, אבל**
34 **אם בא להוסיף ולומר אחר תפלתו קודם שעקר רגליו אפילו וידי**
35 **ארוך כסדר שנהוג לומר ביום הכפורים, אומר כרצונו.**
36 **משנה**
37 במשניות הקודמות התבאר האיטור לשאת ולתת עם עובדי כוכבים
38 בימים שלפני אידיהם. משנתנו מבארת אלו הם ימי אידיהם: **ואלו**
39 **אידיהן של עובדי פוכבים, קלנדא, וקטרנורא, וקריטיסום. ויום**
40 **גנוסיא של מלכיהם** - יום תחילת המלוכה של מלך ממלכת העובדי
41 כוכבים, שעושה אותו יום איד בכל שנה ושנה, **ויום הלידה של**
42 **המלך, המיתה של המלך** שעושים אותו יום איד כל ימי בנו,
43 **דברי רבי מאיר.** חכמים חולקים על רבי מאיר בענין יום המיתה:
44 **והכמים אומרים, לא כל יום מיתה אסור, אלא כל מיתה שיש בה**
45 **שריפה** - ששרפו בה לכבוד המלך המת את כלי תשמישו כדרך
46 שעושים למלכים, הרי היא חשובה להם **ויש בה עבודת פוכבים** -
47 **שעובדים באותו יום לעבודת כוכבים, וכל מיתה שאין בה שריפה,**
48 **אין בה עבודת פוכבים, ומותר לשאת ולתת עמהם.**
49 ממשיכה המשנה: **אבל יום תגלחת זקנו של עובד כוכבים, שהדרך**
50 **לגלותו מזמן לזמן לשם עבודה וזה, אך אין לזה זמן קבוע, ויום תגלחת**
51 **בלוריתו** - קבוצת שערות שמניח מאחורי עורפו ומגלח אותה פעם
52 בשנה לשם עבודה וזה, **ויום שעלה בו מן הים** - שנפל לים וניצל
53 מטביעה, או שחזר מהפלגתו מעבר לים לסחורה, **ויום שציא בו**
54 **מבית האסורין, ויעבד פוכבים שעשה משה לנישואי בנו, בכל**
55 **אלו אינו אסור במשא ומתן אלא באותו היום ועם אותו האיש**
56 **בלבד, מפני שאין ימים אלו חשובים כל כך בעיני העובד כוכבים ואין**
57 **חשש שילך ויודה לעבודה וזה שלו אלא באותו היום בלבד.**

העובדי כוכבים, ויום שהומלך בו מלך, הדין בכל אחד מהימים
הללו, שבימים שלפניו אסור לשאת ולתת עם העובדי כוכבים, אבל
בימים שאחריה, מותר לשאת ולתת עמהם. ועובד כוכבים שעשה
(בו) משתה לנישואי בנו, אין אסור במשא ומתן אלא אותו היום
ועם אותו האיש בלבד.
הגמרא מביאה ראייה לרבי יוחנן ממשנתו: אמר רב אשי, אף אנו
נמי תנינא - אף אנו שנינו כך במשנה כרבי יוחנן, שאיסור משא ומתן
הוא רק עם העובד כוכבים העושה את האיד, אבל לא עם
המשועבדים לו, דקתני במשנתנו, יום תגלחת וקנו וכל דוריתו, ויום
שעלה בו מן היים, ויום שצא בו מבית האסורין, אין אסור אלא
אותו היום בלבד ואותו האיש בלבד. ויש לדייק בלשון המשנה,
בשלקא מה שאמר כאן התנא 'אין אסור אלא אותו היום בלבד',
מוכן הדבר, שכוונתו בזה לאפוקי - להוציא ולמעט את הימים
שלפניו ולאחריה, אלא מה שאמר התנא 'אותו האיש', קשה,
לאפוקי מאי - מה בא להוציא ולמעט בזה, הרי פשוט שמותר
לשאת ולתת עם גוי אחר שלא גילה ולא עלה בו דים באותו היום,
לאו לאפוקי משעבדיו - ודאי כוונתו למעט את האנשים
המשועבדים לאותו האיש העושה את האיד, שמותר לשאת ולתת
עמהם. מסיימת הגמרא: שמוע מינה - אכן יש מכאן ראייה לרבי יוחנן.
במשנתנו מבואר שיום נישואי בנו של עובד כוכבים נחשב יום איד,
ומטעם זה אסור לשאת ולתת עמו באותו יום. הגמרא מביאה איסור
נוסף בענין נישואי העובד כוכבים: תניא בברייתא, רבי ישמעאל
אומר, ישראל שגרים בין האומות כחוצה לארץ, עובדי עבודת
כוכבים בטרהה תן - הרי הם כאילו עובדים עבודה זרה מבלי
שישמו לב לכך, ביצד, עובד כוכבים שעשה משתה לנישואי בנו,
ווימן את כל היהודים שבעירו, ובאו אל המשתה שעשה, אף על פי
שהיהודים אוכלין משלהן, ושותין משלהן, ושמש שלהן - יהודי
עומד לפניהם לשמשם, מכל מקום מעלה עליהם הכתוב כאילו
אכלו מזבחי מתים - מקרבנות עבודה זרה שקראם הכתוב (תהלים ק'
כח) 'זבחי מתים', שנאמר כשכנסנו ישראל לארץ כנען ונאסר עליהם
להתחבר עם גויי הארץ (שמות לד טו) 'פן תכרת ברית ליושב הארץ וגו'
וּבְחַוּ לֹאֲלֹהֵיהֶם וְקָרָא לָהֶם וְאִבְלַת מִזְבְּחֵהוּ, הרי שהאוכל מזבחי
העובד כוכבים נחשב כמודה בעבודה זרה. וכיון שנהגו ישראל
שבחוצה לארץ היתר בדבר זה, הרי הם כאילו עובדים עבודה זרה.
מקשה הגמרא: ואימא עד דאביל - אולי נאמר שהאיסור הוא רק
אם יאכל שם מזבחי של העובד כוכבים, כלשון הפסוק וְאִבְלַת
מִזְבְּחֵהוּ, אבל את של עצמו מותר ליהודי לאכול בסעודתו של עובד
כוכבים. מתרצת הגמרא: אמר רבא, אם בן ניםא קרא - יאמר
הפסוק רק וְאִבְלַת מִזְבְּחֵהוּ, מאי וְקָרָא לָהֶם - מדוע הקדים הפסוק
וכתב וְקָרָא לָהֶם, על כרחך שזהו כדי ללמד שהאיסור מתחיל כבר
משעת קריאתה - משעה שנענה לקריאתו של העובד כוכבים, ואף
אם בסוף לא אכל מזבחי העובד כוכבים אלא ממאכלי עצמו.
מסיימת הגמרא ומביאה את ההלכות העולות מדין זה: הלכך - כיון
שאסור לישראל להשתתף במשתה שעושה העובד כוכבים לנישואי
בנו,

ברצון (תהלים טו לב) 'ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים, כלומר
תהיה תפילתי טובה ומרוצה לפני ה' יותר מאותו שור שהקריב אדם
הראשון, שנקרא 'שור פר' כי לפי גילו האמיתי היה ראוי להיקרא
'שור', משום שהיה רק בן יום אחד, והיה ראוי להיקרא גם 'פר', משום
שהיה שלם בגופו כמו פר בן שלש שנים, והיה 'מקרין מפרים', כלומר
היו לו קרניים לפני שהיו לו פרסות.
הגמרא מביאה דרשה נוספת באותו ענין: (ו) אמר רב יהודה, אמר
שמואל, שור שהקריב אדם הראשון, קרן אחת בלבד היתה [לו]
במצחו, ולא כשאר שוורים שיש להם שתי קרניים במצחם, שנאמר
(תהלים טו לב) 'ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים, ומקרין, משמע
שהיה בעל קרן אחת בלבד.
מקשה הגמרא: הלא לשון הכתוב 'מקרין', תרתי משמע - מוכן
ממנה רק שהיה 'בעל קרניים' ומן הסתם היה דומה לשאר שוורים
ששתי קרניים כראשם. מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק,
'מקרין' בתיב, חסר יו"ד, כדי שנדרוש כאילו כתוב 'מקרין' משמעה
קרן אחת בלבד.
מבואר במשנה שאסור לשאת ולתת עם עובדי כוכבים בימי קלנדא,
שהם שמונת הימים שאחרי תקופת טבת. הגמרא מבררת על איזה
מקומות חל איסור משא ומתן בימים אלו: (אמר) [בצע] - שאל רב
מתנה, העיר רומי שעשתה קלנדא - שהחלה לחגוג את שמונת
הימים שאחר תקופת טבת לשם עבודה זרה שלה, וכל העיירות
הסמוכות לה אינן מודות בעבודה זרה זו אבל הן משתעבדות לה
לרומי, להעלות לה מס ולספק כל צרכיה, האם אותן עיירות
אסורות לשאת ולתת עמהן באותם ימי האיד או מותרות.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין זה: רבי יהושע בן לוי אמר,
קלנדא אסורה לכל היא - בימי קלנדא אסור לשאת ולתת עם כל
עובדי הכוכבים שיש להם שיכות לאותם ימי איד, בין בני רומי
שעושים אותו בעצמם, ובין בני העיירות שמשועבדים להם. שהרי
את הבהמות שיקנו בני העיירות באותו זמן יביאו בודאי לבני רומי
כדי להקריבן, ונמצא שהנושא ונותן עמהם מכשיל את בני רומי
לעבוד עבודה זרה. ורבי יוחנן חלק ואמר, אין אסורה אלא
לעובדיה בלבד - בימי קלנדא לא נאסר לשאת ולתת אלא עם בני
העיר שעושים אותה בעצמם, אבל עם בני העיירות המשועבדות לה
מותר לשאת ולתת, מפני שהם עצמם אינם מקריבים לעבודה זרה
בימים אלו.
הגמרא מביאה ראייה לרבי יוחנן מברייתא: תנא בותיה - שנינו
בברייתא כשיטתו רבי יוחנן, וכך שנינו, אף על פי שאמרו שהעיר
רומי עשתה קלנדא, וכל העיירות הסמוכות לה משתעבדות לה
להעלות לה מס ולספק כל צרכיה בימי האיד, מכל מקום היא עצמה
אינה אסורה אלא לעובדיה בלבד - עיקרו של איסור משא ומתן
בימי קלנדא הוא רק עם העובדים בה עבודה זרה, ולא עם
המשועבדים להם. והיינו כדברי רבי יוחנן.
הגמרא מביאה את סיוע הברייתא: ימי סטרנליא - שהוא 'סטרנורא'
הנוצר במשנתנו, ויום קרמטים שבו נעשתה רומי שולטת בעולם,
ויום נגוסיא של מלביהם - יום תחילת המלוכה של כל מלך ממלכי

שחסר לו אברו לעבודת כוכבים. ושאר כל הדברים שקונה גוי
מישראל, סתמן - אם קנה סתם, ולא אמר שלוקחם לשם עבודה
זרה, מותר למכור לו. ופירושן - שאמר בפירוש שלוקחם לעבודה
זרה, אסור למכור לו. רבי מאיר אומר, אף דקל סב וקצב (ונקלב),
אסור למכור לעובדי כוכבים, גזירה שמא יקריב מהם לעבודה זרה.

הנקרא לבונה זכה, ותרנגול הלכן. רבי יהודה אומר, מותר למכור
לו תרנגול לכן כאשר קונהו הגוי בין התרנגולין האחרים,
שכשקונה הרבה תרנגולים, מוכח שאין כוונתו לשם עבודה זרה.
ובזמן שהוא מוכר לו תרנגול לבן בפני עצמו, קומע את אצבעו
של התרנגול ומכור לו, לפי שאין הגוים מקריבים חסר - בעל חי

59 דְּשִׁתְּפִינְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּהִרְדֵּיהוּ – עד שעשו הרומאים שותפות עם
60 ישראל במלוכה, וְהָכִי אֵתְנוּ בְּהִרְדֵּיהוּ – וכך עשו הרומאים תנאי עם
61 ישראל, אִי מִיָּנָן מַלְכִי, מְנִיכּוֹ הַפְּרָכִי – אם יהיו מלכי העולם
62 מאתנו, בני רומי, יהיו מושלי המדינות ממכם, בני ישראל, וְאִי מְנִיכּוֹ
63 מַלְכִי מִיָּנָן הַפְּרָכִי – אם יהיו מלכי העולם ממכם, יהיו מושלי
64 המדינות מאתנו. וְאַחַר כֵּךְ שָׁלְחוּ לְהוּ רֹמְאָי לְיוֹנָאִי – שלחו
65 הרומאים ליוונים ואמרו להם, עַד הַאֲדִינָא עֲבִידְנָא בְּקִרְבָּא – עד
66 נתה עשינו ריב עמכם במלחמות, אֲבָל הֲשַׁתָּא נַעֲבִיד בְּדִינָא – כעת
67 נתווכח עמכם בדין, מִי צָרִיךְ לַמְלוֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם, והסכימו היוונים
68 לזון עמם, וְמִי שִׁנְצַח בְּדִין יִזְכֶּה בַּמְּלוּכָה. שאלו הרומאים את
69 היוונים, מִי שִׁישׁ לוֹ מְרָגְלִיתָ, וגם אֲכָן מִזְבְּהָ, שהיא יקרה וחסובה
70 ממרגלית, וְרוֹצֵה לְתַת אֶת הָאֲחַת עַל גְּבֵי חֲבֵרְתָהּ, אִיזוּ מְהֵן רָאוּ
71 שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּסִים לְחֻבְרֵי, שיהיה חבירו יושב עליו. שָׁלְחוּ לְהוּ הַיּוֹנִים
72 תְּשׁוּבָה, הַמְרָגְלִית תְּהָא בְּסִיס וּמוֹשֵׁב לְאַבְן מִזְבְּהָ, שהרי האבן
73 הטובה חשובה ממנה. חזרו הרומאים ושאלו את היוונים, מִי שִׁישׁ לוֹ
74 אֲכָן מִזְבְּהָ (וגם אִינְךָ) – אבן נופך, שהיא יקרה יותר מסתם אבן
75 טובה, אִיזוּ מְהֵן יַעֲשֶׂה בָּסִים לְחֻבְרֵי. השיבו להם היוונים, אֲכָן
76 מִזְבְּהָ תִיעֲשֶׂה בְּסִיס לְאַיְנְךָ, שהרי האינך חשובה ממנה. חזרו
77 הרומאים ושאלו את היוונים, מִי שִׁישׁ לוֹ אִינְךָ וגם סְפָר תּוֹרָה, אִיזוּ
78 מְהֵן יַעֲשֶׂה בָּסִים לְחֻבְרֵי. השיבו להם היוונים, רָאוּיָה אִינְךָ
79 לְהַעֲשׂוֹת בְּסִיס לְסְפָר תּוֹרָה, שהרי ספר התורה חשוב ממנה. שָׁלְחוּ
80 לְהוּ הַרֹמָאִים לְיוֹנִים, [אם בן] הָרִי מוֹדִים אַתְּם שְׂרָאוּי לְכָם לְהַיּוֹת
81 כְּפּוֹפִים תַּחֲתֵינוּ, כִּי אֲנִי, סְפָר תּוֹרָה נִכְּנֵי, וְיִשְׂרָאֵל בְּהֵדָן – אנו
82 שותפים במלכותנו עם ישראל ולפיכך ספר התורה נמצא אצלנו,
83 ואין לכם יותר חשוב ממנו. ובטענה זו נצחו הרומאים את היוונים,
84 וְכַפּוּ לְהוּ – כפו אותם להיות משועבדים להם, ונעשתה רומי שולטת
85 על העולם כולו. ואחרי שנעשו הרומאים שליטי העולם, עֲשְׂרִין
86 וְשִׁית שָׁנִין קָמוּ לְהוּ בְּהִימְנוּתֵיהוּ בְּהִדֵּי יִשְׂרָאֵל – במשך עשרים
87 ושש שנים עמדו בנאמנותם להיות שותפים עם ישראל בהנהגת
88 המלכות שוה בשוה, אֲבָל מִכָּאֵן וְאַלְלַךְ הִפְרוּ אֶת הַבְּטַחְתָּם
89 וְאַשְׁתַּעֲבָדוּ בְּהוּ – החלו משתעבדים בישראל.
90 שואלת הגמרא: מַעֲיָקְרָא מָאִי דְרוּשׁ וְלִכְפּוֹשׁ מָאִי דְרוּשׁ – מהיכן
91 למדו הרומאים בתחילה שכדי למלוך על כל העולם צריכים הם
92 לשותף את ישראל, ומהיכן למדו אחר כך שיכולים הם למלוך על כל
93 העולם גם מבלי שותפות עם ישראל. משיבה הגמרא: מַעֲיָקְרָא דְרוּשׁ
94 – מתחילה למדו ממה שאמר עשוי ליעקב כשבא לקראתו בשונו
95 מבית לבן (בראשית לג יב) 'בְּסַעֲהָ וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה לְנִגְדָה' – נלך יחד
96 בשוה, משמע שיעקב ועשוי שוים לגדולה, לְפִיכָךְ צָרִיכָה מַלְכוּת בְּנֵי
97 עֵשָׂו, שהם הרומאים, להיות בשיתוף עם בני יעקב. וְלִכְפּוֹשׁ דְרוּשׁ
98 ממה שענה לו יעקב (שם לג יד) 'עֲבָרָה נָא אֲדִינִי לְפָנֶי עֲבָדָה', משמע
99 שבני עשוי יעלו לגדולה לפני בני יעקב, ומלכות בני יעקב תהיה רק
100 לעתיד לבא.
101 מבררת הגמרא: עֲשְׂרִין וְשִׁית שָׁנִין דְּקָמוּ בְּהִימְנוּתֵיהוּ בְּהִדֵּי יִשְׂרָאֵל
102 מִנָּא לָן – מהיכן למדנו שעשרים ושש שנים שמרו הרומאים את
103 הבטחתם לישראל להיות שותפים שוים במלכות. משיבה הגמרא:
104 דְּבַר זֶה נִלְמַד בַּמְסוֹרֶת, דְּאֲמַר רַב בְּהֵנָּא, בְּשִׁחְלָה רַבִּי יִשְׁמַעְיָא פֶּר
105 יוֹסֵי, שָׁלְחוּ לֵיהּ הַחֲכָמִים וּבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ, רַבִּי, אֲמַר לָנוּ שָׁנִים
106 וְשִׁלְשָׁה דְבָרִים שְׂאֵמְרָתָ לָנוּ שִׁישׁ בֵּידְךָ מִשּׁוֹם אֲבִיךָ, רַבִּי יוֹסֵי בֵּן
107 חֲלִפְתָּא.
108 אֲמַר לְהוּ רַבִּי יִשְׁמַעְיָא שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֱלוּ, מָאֵה וְשִׁמְנִים שָׁנָה קוֹדֵם
109 שֶׁנֶּחְרַב הַבַּיִת הַשֵּׁנִי, פְּשָׁטָה (–השתלטה) מַלְכוּת רֹמִי הִרְשָׁעָה עַל
110 יִשְׂרָאֵל. שבשנים שלפני כן היו ישראל בני חורין, ומאותה העת
111 התחילו הרומאים לכבושם ולהשתעבד בהם. וְשִׁמְנִים שָׁנָה עַד
112 שֶׁלֹּא תָרַב הַבַּיִת הַשֵּׁנִי, גָּזְרוּ חֲכָמִים דִּין מִזְבֵּיחָהּ עַל אֲרִיץ הָעַמִּים
113 שְׂכַל הַנֶּכֶס לְשֵׁם יְהִיָּה טָמֵא, כדי שלא יהיו ישראל רגילים לצאת
114 לְשֵׁם. וְכֵן גִּזְרוּ עַל כָּלִי וְזִבְכוּבִית שֶׁאֵם תִּיגַע בְּהֵם טוּמְאָה יְהִיָּה נְטֻמָּאִים,
115 משום שדומים הם לכלי חרס שטומאתם מדאורייתא, ששני סוגי
116 כלים אלו נעשים מן החול. וְאִרְבָּעִים שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא תָרַב הַבַּיִת

1 כָּל תְּלָתֵין יוֹמִין – כל שלשים יום שאחרי יום חופתו של העובד
2 כוכבים, אם מוזמין את ישראל להשתתף בסעודה, בֵּין אִם אֲמַר לֵיהּ
3 הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְיִשְׂרָאֵל שְׁעוּשָׁה סַעוּדָה זֹו מִחֻמַּת הַלּוּלָא – לכבוד
4 שמחת נישואיו, וְכֵן אִם לֹא אֲמַר לֵיהּ מִחֻמַּת הַלּוּלָא אֲלֵא הוּמִינוּ
5 סַתְּם, אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַשְׁתַּתֵּף בַּסַּעוּדוֹתָו, כִּיּוֹן שְׂכַל סַעוּדָה שְׁעוּשָׁה
6 בְּאוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם וְדֹאִי כּוֹונָתוֹ לְכַבּוֹד נִישׁוּאוּי, וּמְקָרִיב בְּהַ זְבָחִים
7 לְעוּבָדָה זֹוהָ. מִכָּאֵן וְאַלְלַךְ – לאחר שעברו שלשים יום, כשמוזמן
8 הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֶת הַיִּשְׂרָאֵל לְסַעוּדָה, אִי אֲמַר לֵיהּ שְׁעוּשָׁה סַעוּדָה
9 זֹו מִחֻמַּת הַלּוּלָא, אֲסוּר, וְאִי לֹא אֲמַר לֵיהּ מִחֻמַּת הַלּוּלָא, שְׂרִי –
10 מותר לישראל להשתתף בה. כִּיּוֹן שֶׁלֹּאֲחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, מִן הַסַּתְּם
11 אִינוּ עוֹשֶׂה סַעוּדָה זֹו לְכַבּוֹד נִישׁוּאוּי.
12 הגמרא מבררת כמה זמן אחרי יום חופתו של העובד כוכבים,
13 כשאומר שהסעודה היא מחמת נישואיו אסור לישראל להשתתף
14 בה. מבררת הגמרא: וְכִי אֲמַר לֵיהּ – וכאשר אומר העובד כוכבים
15 שְׁעוּשָׁה סַעוּדָה זֹו מִחֻמַּת הַלּוּלָא, עַד אִימַת – עד מתי יהיה אסור
16 לישראל להשתתף בסעודה כזו. משיבה הגמרא: אֲמַר רַב פֶּפְאָה, עַד
17 תְּרִיסָר יָרְחֵי שְׁתָּא – עד שנים עשר חדשים מיום החופה, שעד אז
18 עדיין הדרך לעשות לפעמים סעודות לכבוד הנישואין.
19 הגמרא מבררת כמה זמן לפני יום חופתו של העובד כוכבים אסור
20 להשתתף בסעודתו: מבררת הגמרא: וְמַעֲיָקְרָא – קודם יום חופתו,
21 מִאִימַת אֲסוּר – ממתני נחשבת הסעודה כשייכת לנישואין. מבררת
22 הגמרא: אֲמַר רַב פֶּפְאָה מְשַׁמֵּיָה דְרַבָּא, מְכִי רְמוּ שְׁעָרֵי בְּאַסִּינְתֵי –
23 מעת שנותנים את השְׁעָרִים בתוך הגיגיות, לשרותם במים כדי
24 לעשות מהם שכר לצורך משתה הנישואין, שמאותה עת מתחילה
25 כבר שמחת הנישואין, ואם עושה אז העובד כוכבים סעודה אסור
26 לישראל להשתתף בה.
27 מקשה הגמרא: וְלָבְתָר תְּרִיסָר יָרְחֵי שְׁתָּא שְׂרִי – וכי לאחר שנים
28 עשר חדשים מותר לישראל להשתתף בסעודה אף כשהעובד
29 כוכבים אומר שְׁעוּשָׁה אוֹתָהּ לְשִׁמְחַת נִישׁוּאוּי, וְהָאִ רַב יִצְחָק בְּרִיהּ
30 דְרַב מִשְׁרָשָׁי אִיכְלַע לְבִי הַהוּא עוֹבֵד כּוֹכְבִים – הודמנו לביתו של
31 עובד כוכבים לְבְתָר תְּרִיסָר יָרְחֵי שְׁתָּא – לאחר שנים עשר חדשים
32 מיום חופתו של העובד כוכבים, וְעָשָׂה הֵלָּה סַעוּדָה, וְשִׁמְעִיָה דְאֹדִי
33 – שמע רב יצחק שהודה הגוי לעבודה זרה על כך שרב יצחק משתתף
34 בשמחתו, וְפִירָשׁ רַב יִצְחָק מִהַסַּעוּדָה וְלֹא אֲכָל, הרי שגם לאחר
35 שנים עשר חדשים יש לסעודה כזו חשיבות בעיני העובד כוכבים,
36 שלא כדברי רב פפא. מתרצת הגמרא: שְׂאֵנִי – שונה הוא רַב יִצְחָק
37 בְּרִיהּ דְרַב מִשְׁרָשָׁי, דְאָדָם חָשׁוּב הוּא בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, והעובד
38 כוכבים שמח ממנו ביותר. אֲבָל לְסַתְּם יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְהַשְׁתַּתֵּף
39 בַּסַּעוּדָה שְׁעוּשָׁה הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ, כִּי אִין
40 שִׁמְחָה כָּל כָּךְ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בַּסַּעוּדָה זֹו.
41 שנינו במשנה: 'זאלו אידיהן של עובדי כוכבים וכו' וְקִרְטָסִים' וכו'.
42 מבררת הגמרא: מָאִי 'קִרְטָסִים' – מה שיבו של יום זה ומדוע
43 אותו יום אִיד. משיבה הגמרא: אֲמַר רַב יְהוֹדָה, אֲמַר שְׁמוּאֵל, זֹו
44 יוֹם שְׁתַּפְּסָה בּוּ רֹמִי אֶת הַמְּלְכוּת עַל כָּל הָעוֹלָם מִיְדֵיהּ שֶׁל יוֹן,
45 ועשאוהו יום אִיד.
46 מקשה הגמרא: וְהֵתֵינָא בְּבִרְיָא מְפָרְטָת אֶת יְמֵי אִידֵיהֶם שֶׁל עוֹבְדֵי
47 כּוֹכְבִים, 'קִרְטָסִים, יוֹם שְׁתַּפְּסָה בּוּ רֹמִי מְלְכוּת, הרי שיום
48 קרטסים ויום תפיסת המלכות הם שני ימי אִיד שונים. מתרצת
49 הגמרא: אֲמַר רַב יוֹסֵף, שְׁתֵּי תַפְסוֹת תַּפְּסָה רֹמִי, תַפְסִיָּה אַחַת
50 בְּיְמֵי קַלְפִּטְרָא מְלִבְתָּא – בימי קלפטרא מלכת מצרים, שבני רומי
51 נלחמו בה וניצחוה ותפסו את המלוכה בארץ מצרים, ולאותו יום
52 קוראת הברייתא 'יום שתפסה בו רומי מלכות'. ותַפְסִיָּה אַחַת
53 שְׁתַּפְּסָה אֶת הַמְּלְכוּת בְּיְמֵי יוֹנִים, שניצחה רומי את יוֹן ונעשתה
54 שולטת על העולם כולו, ויום זה נקרא 'קרטסים'.
55 מוכיח רב יוסף את דבריו, שרומי תפסה את המלכות מידי יוֹן: דְּכִי
56 אָתָּא – שכאשר בא רַב דִּימִי מארץ ישראל לבבל, אֲמַר, תְּלָתֵין
57 וָרַבִּין קָרְבֵי עֲבָדוּ רֹמְאָי בְּהִדֵּי יוֹנָאִי – שלשים ושתים מלחמות עשו
58 הרומאים נגד היוונים, וְלֹא יָכְלוּ לְהוּ – ולא הצליחו לנצחם, עַד

23 מן החשבון, וידע כמה שני בשבוע – וידע לפי המספר שנתר בידו
 24 באיזו שנה בתוך השמיטה הוא עומד. וסימניו שצריך להפחית
 25 שנתים מכל מאה, הוא לשון הכתוב בדברי יוסף לאחיו (בראשית מה ו)
 26 'כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ' וגו'.
 27 לעיל (ב) הביאה הגמרא תנא דבי אליהו בענין ימות המשיח. הגמרא
 28 מביאה מאמר נוסף בענין זה: אמר רבי חנינא, אחר ארבע מאות
 29 שנים לחורבן תבית השני, אף אם יאמר לך אדם קח שדה זו
 30 שבחוץ לארץ שהיא שנה אלף דינרים ושלם לי עליה דינר אחד,
 31 לא תקח את השדה ממנו. כי בזמן ההוא יגיע קץ הגלות ותשוב
 32 לנחלת אבותיך שבארץ ישראל, וחבל שתפסיד את הדינר.
 33 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: במתניתא תנא, אחר ארבעת
 34 אלפים ומאתים ושלשים ואחת שנה לבריאת העולם, אם יאמר
 35 לך אדם קח לך שדה זו שבחוץ לארץ שהיא שנה אלף דינרים
 36 ושלם עליה דינר אחד, אל תקח את השדה. כי בזמן ההוא יגיע
 37 קץ הגלות ותשוב לארץ ישראל.
 38 מבררת הגמרא: מאי בינייהו – מה הוא הפרש השנים בין הזמן
 39 שציננה הברייתא לבין הזמן שצינן רבי חנינא. משיבה הגמרא: איכא
 40 בינייהו תלת שנין, דמתניתא טפיה תלת שני – שהברייתא מוסיפה
 41 שלש שנים על הזמן שאמר רבי חנינא, ולדעתה תהיה הגאולה אחר
 42 ארבע מאות ושלש שנים לחורבן הבית.
 43 הגמרא מבארת מעשה בענין כתיבת מספר השנים בשטרות: ההוא
 44 שטר – מעשה בשטר חוב אחד, דהוה כתיב ביה

1 'ארבעים ושמונה עיר' (במדבר לה ז). ואי טעי ספרא – ובמקרה
 2 ההפוך, שהסופר מסתפק איזו שנה היא כעת, שיודע רק את חשבון
 3 מאות השנים למלכות יון, אבל לא את הפרט, כמה שנים הוא עומד
 4 בתוך אותה מאה, נשייליה לתנא כמה קתני – ישאל את התנא כמה
 5 הוא הפרט שמוכיר עתה לבריאת העולם, ויבצר מינייהו – ויפחית
 6 ממספר שנות הפרט ארבעים ושמונה שנים, ומשכח ליה לחומריה
 7 – וימצא את סכום חשבונו, כמה הוא כעת הפרט בתוך המאה שמונה
 8 לה למנין שנות מלכות יון. וסימניו ספרא בצירא, תנא תוספאה.
 9 אמר רב הונא ברבי יהושע, האי מאן דלא ידע כמה שני
 10 בשבוע עומד – מי שאינו יודע כמה בתוך השמיטה הוא
 11 עומד, והרי צריך לדעת מתי תהיה שנת השמיטה, ניטפי חד שתא
 12 – יוסיף שנה אחת על מספר השנים שמונה לחורבן בית המקדש
 13 השני, ונחשוב פללי ביזולי – ויחשיב כל מאה שנים כאילו הן שני
 14 יובלות ויפחית את כל המאות מן החשבון, ופרטי בשבועי – ואם
 15 נותרו שנים שהן פחות ממאה יחשב כמה שביעות שלמות יש בהן
 16 ויפחית את כל השנים ההן מן החשבון, וישארו בידו רק השנים שהן
 17 פחות מכדי שמיטה שלמה, ונשקל במאה הרי ונשרי אפרטי –
 18 וכנגד כל מאה שנים שהיו בידו בתחילה יקח שתי שנים וכיון
 19 שהחשיב כל מאה כשני יובלות ולפי האמת אין בין יובל ליובל אלא
 20 ארבעים ותשע שנים בלבד, ויצרף אותן אל השנים ההן שנתורתו
 21 בידו, שהיו פחות מכדי שמיטה שלמה, ונחשבוניהו לפרטי בשבועי
 22 – ואחרי שיצרפן יחשב כמה שביעות שלמות יש בהן ויפחית גם אותן

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום ראשון עמ' ב

30 אלעזר בן שמוע. ורב אוןא מוסיף שסמך עמהם אף את רבי
 31 נחמיה. בין שהפירו בהם האויבים שהם עוסקים בסמיכה, אמר
 32 להם רבי יהודה בן בבא לתלמידיו, בני, רוצו והימלטו מהם. אמרו
 33 לו תלמידיו, רבי, ואתה מה תהא עליך, הרי אתה זקן ואינך יכול
 34 לברוח. אמר להם, הריני מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכין –
 35 כאבן דוממת שאין מי שיהפכה. אמרו, לא זו משם האויבים עד
 36 שצעצו לגופו של רבי יהודה בן בבא שלש מאות לולניאות –
 37 חניתות של ברזל, ועשאוהו לגופו מנוקב ככברה – נפחו. ומבואר
 38 מדברי רב שדיני קנסות נוהגים גם לאחר חורבן בית המקדש שהרי
 39 התכמים הנזכרים היו אחר החורבן, ואם כן אין לומר שלצורך כך
 40 גלתה סנהדרין ממקומה.
 41 מכח קושיא זו אומרת הגמרא טעם אחר מדוע עברה הסנהדרין
 42 מלשכת הגזית לחנות: אמר רב נחמן בר יצחק, לא תימא – אל
 43 תאמר שאחרי שגלתה הסנהדרין מלשכת הגזית לא דנו דיני קנסות,
 44 אלא שלא דנו דיני נפשות. ומאי טעמא שלא רצו לדון דיני נפשות,
 45 בין דחזו דנפשיהו להו רוצחין – מפני שראו שנתרבו הרוצחים בדור
 46 ההוא, ולא יכלי למידן – ולא יספיקו לדון את כולם, אמרו חכמי
 47 הסנהדרין, מוטב נגלי – נלך בגלותו ממקום למקום, בי תיבי דלא
 48 לתייבוי – כדי שלא יתחייבו הרוצחים מיתה. ומהיכן למדנו שאי
 49 אפשר לדון דיני נפשות אלא כשהסנהדרין בלשכת הגזית, דבתיב
 50 בדיני נפשות (דברים ע) 'ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן
 51 המקום שהוא אשר יבחר ה', קולמו שהמקום המיוחד לסנהדרין
 52 בבית המקדש הוא הגזית, שיהא בכוחם לחייב דיני נפשות, ואם אינם
 53 במקום ההוא אינם יכולים לדונו.
 54 הגמרא חותרת לדון בדבר הראשון שאמר רבי ישמעאל ברבי יוסי,
 55 שמלכות רומי הרשעה שלטה על ישראל מאה ושמונים שנה קודם
 56 שנחרב בית המקדש השני. מקשה הגמרא: מאה ושמונים ותו לא –
 57 וכי רק מאה ושמונים שנה היו ישראל תחת שלטון מלכות רומי
 58 הרשעה, והתני בברייתא, רבי יוסי (ברבי) [אמר],

1 השני, גלתה סנהדרין גדולה ממקומה המיוחד לה בלשכת הגזית
 2 שבבית המקדש, וישבה לה במקום הנקרא 'חנות', שהיה בהר הבית
 3 מחוץ לבית המקדש.
 4 מבררת הגמרא: למאי הלכתא – לאיזה צורך גלתה הסנהדרין
 5 ממקומה הראשון. משיבה הגמרא: אמר רב יצחק בר אבדימי,
 6 לומר שלא דנו דיני קנסות, כגון קנס שמשלם האונס והמפתה לאבי
 7 הנערה, וקנס שמשלם מי ששורו הרג עבד, לאדונו. ומאחר שלא
 8 ישבו בלשכת הגזית, לא יכלו לדון דיני קנסות.
 9 מקשה הגמרא: דיני קנסות סלקא דעתך – וכי תעלה על דעתך
 10 שגלתה הסנהדרין מלשכת הגזית כדי שלא תוכל לדון דיני קנסות,
 11 והאמר רב יהודה, אמר רב, כרם – אבל – ובור אותו האיש לטוב,
 12 ורבי יהודה בן פבא שמו, שאמלא – שאם לאו הוא, נשתכחו דיני
 13 קנסות מישראל.
 14 הגמרא מפסיקה את דברי רב ושואלת: מדוע נשתכחו, הרי ניתן
 15 לגרסינהו – לחזור עליהם ולשננם. מבארת הגמרא: אלא כוונת רב
 16 שאלמלא רבי יהודה בן בבא פטלו דיני קנסות מישראל, מאחר
 17 שלא היו חכמים שנסמכו, וחכם שאינו סמוך אינו רשאי לדון דיני
 18 קנסות.
 19 מביאה הגמרא את המשך דברי רב, מדוע אלמלא רבי יהודה בן בבא
 20 בטלו דיני קנסות מישראל: לפי שגזרה מלכות רומי הרשעה גזרה על
 21 ישראל, שכל חכם הסומך אחרים, יהרג, וכל הנסמך יהרג, ועיר
 22 שסומכין בה תחרב, ותחום שסומכין בו יעקר – אם תהיה הסמיכה
 23 מחוץ לעיר בתוך תחום אלפיים אמה ממנה, יעקרו את כל תחומה
 24 סביב. מה עשה רבי יהודה בן פבא, הלך וישב בין שני הרים
 25 גדולים, שקשה לעוקרם, ובין שתי עיירות גדולות ולא בתוך העיר,
 26 כדי שאם יודע הדבר לא יחריבו את העיר, וישב בין שני תחומי
 27 שבת של שתי עיירות, כדי שכל אחת מהן תוכל לטעון שלא היה זה
 28 בתחומה, והיה זה בין העיר אושא לשפרעם. וקמף שם חמשה
 29 זקנים, ואלו הם, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי